ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα) της 23ης Απριλίου 1986 *

Στην υπόθεση 153/84,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundessozialgericht προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Antonio Ferraioli, κατοίκου Μονάχου,

και

Deutsche Bundespost,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 76 του κανονισμού 1408/71, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα)

συγκείμενο από τους R. Joliet, πρόεδρο τμήματος, G. Bosco και T. F. O'Higgins, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Darmon
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Antonio Ferraioli, προσφεύγων στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενος από τον J. Stahlberg, δικηγόρο Μονάχου,

— η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπούμενη από τους M. Seidel και E. Röder,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

— η κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από τον Luigi Ferrari Bravo, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών, επικουρούμενο από τον O. Fiumara, avvocato dello Stato,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη διαδικασία από τον M. Beschel, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, και κατά την προφορική διαδικασία από το νομικό της σύμβουλο P. Karpenstein,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Ιανουαρίου 1986,

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με Διάταξη της 25ης Απριλίου 1984, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουνίου 1984, το Bundessozialgericht υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 76 του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς που είχε ως αντικείμενο την ακύρωση της απόφασης με την οποία τα Deutsche Bundespost (Γερμανικά Ομοσπονδιακά Ταχυδρομεία) έπαυσαν να καταβάλλουν τα οικογενειακά επιδόματα που κατέβαλλαν μέχρι τότε στον προσφεύγοντα στην κύρια δίκη.

3 Ο προσφεύγων στην κύρια δίκη, ο Ferraioli, έχει την ιταλική ιθαγένεια και εργάζεται από το 1961 στα Deutsche Bundespost, καθών στην κύρια δίκη. Η σύζυγός του και τα τρία του τέκνα, Anna (γεννηθείσα στις 12 Απριλίου 1962), Michele (γεννηθείς στις 13 Σεπτεμβρίου 1963) και Salvatore (γεννηθείς στις 14 Ιανουαρίου 1969) κατοικούν στην Ιταλία.

4 Μέχρι την 1η Μαΐου 1979 ο Ferraioli λάμβανε για τα τέκνα του οικογενειακά επιδόματα σύμφωνα με το γερμανικό νόμο περί οικογενειακών επιδομάτων (τον Bundeskindergeldgesetz). Τα καθών, όταν πληροφορήθηκαν ότι η σύζυγος του προσφεύγοντος εργαζόταν από το 1971 ως μισθωτή στην Ιταλία, έπαυσαν, με απόφαση της 22ας Μαΐου 1979, να του χορηγούν τα οικογενειακά επιδόματα από την 1η Μαΐου 1979. Στη συνέχεια τα Deutsche Bundespost αναθεώρησαν την απόφασή τους, λόγω του ότι το δικαίωμα επί των ιταλικών οικογενειακών επιδομάτων παύει να υφίσταται όταν το τέκνο συμπληρώνει το 16ο έτος της ηλικίας του, αλλά χορήγησε γερμανικά οικογενειακά επιδόματα μόνο για την Anna μέχρι τις 30 Απριλίου 1980 και για τον Michele από τον Οκτώβριο 1979.

5 Ο Ferraioli, ύστερα από την απόρριψη της διοικητικής ενστάσεώς του κατά της αποφάσεως των Deutsche Bundespost, προσέφυγε στο Sozialgericht München ζητώντας να του καταβληθούν για το γιο του Michele από την 1η Μαΐου μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1979 και για τον Salvatore από την 1η Μαΐου 1979 οικογενειακά επιδόματα ύψους ίσου προς τη διαφορά μεταξύ των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονταν στη σύζυγό του κατά την ιταλική νομοθεσία και των επιδομάτων που προβλέπει το άρθρο 10 του Bundeskindergeldgesetz, καθώς και οι νόμιμοι τόκοι. Το Sozialgericht έκανε πλήρως δεκτό το αίτημά του, η δε απόφασή του επικυρώθηκε από το Bayerisches Landessozialgericht. Στη συνέχεια, τα καθών άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Bundessozialgericht.

6 Το Bundessozialgericht, κρίνοντας ότι από τη διαφορά ανέκυπτε πρόβλημα ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου, ανέβαλε την έκδοση οριστικής αποφάσεως έως ότου αποφανθεί το Δικαστήριο επί των εξής προδικαστικών ερωτημάτων:

« 1) Καλύπτει το άρθρο 76 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 και τις περιπτώσεις στις οποίες οι οικογενειακές παροχές ή επιδόματα, η καταβολή των οποίων εξαρτάται από την ύπαρξη απασχόλησης, δεν καταβάλλονται στο κράτος μέλος στο οποίο κατοικούν τα μέλη της οικογένειας, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, για το λόγο και μόνο ότι ο γονέας που τα δικαιούται δεν τα ζήτησε;

2) Το δικαίωμα επί των οικογενειακών παροχών που οφείλονται στον ένα γονέα στο κράτος της απασχόλησης σύμφωνα με το άρθρο 73 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 αναστέλλεται κατά το άρθρο 76 του κανονισμού πλήρως ή μόνο κατά ποσό ίσο προς το ύψος των οικογενειακών παροχών που οφείλονται στο κράτος κατοικίας των άλλων μελών της οικογένειας λόγω της επαγγελματικής δραστηριότητας του άλλου γονέα;

3) Το άρθρο 76 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 πρέπει να εφαρμοστεί κατά τρόπο που να οδηγεί σε πλήρη αναστολή του δικαιώματος ακόμη και όταν κατά το εθνικό δίκαιο (εν προκειμένω τον ομοσπονδιακό νόμο περί οικογενειακών επιδομάτων) σε περίπτωση σωρεύσεως με δικαίωμα επί ομοειδούς αλλοδαπής οικογενειακής παροχής ο δικαιούχος γονέας εξακολουθεί να έχει δικαίωμα επί του ποσού της διαφοράς; »

7 Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις ο Ferraioli, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η ιταλική κυβέρνηση και η Επιτροπή.

8 Το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71 στο οποίο παραπέμπουν τα ερωτήματα προβλέπει ότι ο μισθωτός δικαιούται, για τα μέλη της οικογένειάς του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, τις οικογενειακές παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του κράτους της απασχόλησης, σαν να κατοικούσαν αυτά τα μέλη της οικογένειας στο έδαφος του τελευταίου αυτού κράτους.

9 Το άρθρο 76 του ίδιου κανονισμού ορίζει ότι το δικαίωμα αυτό αναστέλλεται στην περίπτωση που, λόγω της ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας, οφείλονται επίσης οικογενειακές παροχές ή επιδόματα δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου κατοικούν τα μέλη της οικογένειας.

10 Ο Ferraioli υποστηρίζει ότι, εφόσον στην περίπτωση που ρυθμίζει το άρθρο 76 του κανονισμού 1408/71 το ποσό των οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων που πράγματι καταβάλλονται στο κράτος της κατοικίας στο γονέα που ασκεί στο κράτος αυτό επαγγελματική δραστηριότητα είναι κατώτερο του ποσού που οφείλεται στον έτερο γονέα, υπό την ιδιότητά του ως διακινούμενου εργαζομένου, στο κράτος της απασχόλησης, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας όπως έχει συμπληρωθεί από το κοινοτικό δίκαιο, για τα ίδια τα τέκνα και για την ίδια περίοδο, ο εν λόγω διακινούμενος εργαζόμενος διατηρεί το δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων στο κράτος της απασχόλησης και μπορεί να απαιτήσει από τον αρμόδιο φορέα του κράτους αυτού τη διαφορά μεταξύ των επιδομάτων που χορηγούνται στο κράτος της κατοικίας και αυτών που χορηγούνται στο κράτος της απασχόλησης.

11 Η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας παρατηρεί ότι τα οικογενειακά επιδόματα πρέπει καταρχήν να βαρύνουν το κράτος εντός του οποίου εργάζεται ο διακινούμενος εργαζόμενος, στην περίπτωση όμως που ο/η σύζυγός του ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος κατά τρόπο ώστε αμφότερα τα κράτη να ωφελούνται από την επαγγελματική δραστηριότητα των γονέων και να εισπράττουν τους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές, τα οικογενειακά επιδόματα πρέπει να καταβάλλονται από το κράτος εντός του οποίου κατοικούν τα τέκνα. Κατά

συνέπεια, η γερμανική κυβέρνηση προτείνει στο δεύτερο ερώτημα να δοθεί η απάντηση ότι το δικαίωμα των οικογενειακών επιδομάτων στο κράτος της απασχόλησης αναστέλλεται πλήρως.

12 Η ιταλική κυβέρνηση έχει τη γνώμη ότι, εφόσον η σύζυγος δεν είχε υποβάλει σχετική αίτηση, δεν δικαιούνταν οικογενειακά επιδόματα στην Ιταλία, έστω και αν μπορεί θεωρητικώς να της οφείλονταν· ο υπόχρεος προς καταβολή των επιδομάτων στο σύζυγο φορέας δεν πρέπει να εξετάζει αν οφείλονται επιδόματα στη σύζυγο σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους της κατοικίας της, αλλά οφείλει μόνο να ελέγχει αν τα επιδόματα πράγματι καταβάλλονται ή όχι στο εν λόγω κράτος μέλος. Όσον αφορά το ζήτημα αν ο εργαζόμενος στο άλλο κράτος μέλος σύζυγος μπορεί να απαιτήσει τη διαφορά μεταξύ των επιδομάτων που δικαιούται στο κράτος αυτό και των χαμηλότερων επιδομάτων που οφείλονται στο/στη σύζυγο που εργάζεται στο κράτος της κατοικίας των τέκνων, η απάντηση πρέπει να είναι καταφατική, ανεξαρτήτως του αν τα επιδόματα οφείλονται δυνάμει μόνο του κοινοτικού δικαίου ή δυνάμει μόνο της εθνικής νομοθεσίας του κράτους όπου εργάζεται ο σύζυγος.

13 Η Επιτροπή φρονεί ότι το άρθρο 76 του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι το δικαίωμα επί των οικογενειακών παροχών που οφείλονται δυνάμει του άρθρου 73 του εν λόγω κανονισμού δεν αναστέλλεται παρά μόνο εφόσον στο κράτος της κατοικίας των τέκνων συντρέχουν πράγματι όλες οι ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις για την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων, δηλαδή εφόσον, μεταξύ άλλων, έχει υποβληθεί και η αίτηση καταβολής του σχετικού επιδόματος. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 76, το δικαίωμα επί των οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων δυνάμει του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71 δεν αναστέλλεται παρά μόνο για ποσό ίσο προς το ύψος των οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων που οφείλονται λόγω της ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους εντός του οποίου κατοικούν τα μέλη της οικογένειας.

Επί του πρώτου ερωτήματος

14 Το Δικαστήριο έχει ήδη εξετάσει το πρόβλημα που θίγει το πρώτο ερώτημα στην απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1984 (Salzano, 191/83, Συλλογή 1984, σ. 3741), που αφορούσε την περίπτωση της συζύγου ενός διακινούμενου εργαζομένου που δεν είχε υποβάλει την προβλεπόμενη από τη νομοθεσία της χώρας της κατοικίας της αίτηση για τη χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων. Με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε ότι το δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71 στο κράτος μέλος της απασχολήσεως του ενός γονέα δεν αναστέλλεται στην περίπτωση που ο άλλος γονέας κατοικεί μαζί με τα τέκνα σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί εκεί επαγγελματική δραστηριότητα, χωρίς

όμως να λαμβάνει οικογενειακά επιδόματα για τα τέκνα, λόγω του ότι δεν συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους για την πραγματική καταβολή των εν λόγω επιδομάτων. Όπως διευκρινίζεται στις σκέψεις της απόφασης αυτής, πρόκειται εδώ τόσο για τις ουσιαστικές όσο και για τις τυπικές προϋποθέσεις που επιβάλλονται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους της κατοικίας των τέκνων, μεταξύ των οποίων περιλαμβανόταν ακριβώς στην υπόθεση εκείνη και η προϋπόθεση της προηγούμενης υποβολής αιτήσεως.

15 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71 στο κράτος μέλος στο οποίο εργάζεται ο ένας γονέας δεν αναστέλλεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 76 του κανονισμού αυτού, όταν ο άλλος γονέας κατοικεί με τα τέκνα σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί εκεί επαγγελματική δραστηριότητα, δεν λαμβάνει όμως οικογενειακά επιδόματα για τα τέκνα, λόγω του ότι δεν συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους για την πραγματική καταβολή των εν λόγω επιδομάτων.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

16 Για να δοθεί απάντηση στο δεύτερο ερώτημα, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, όπως έχει επανειλημμένα τονίσει το Δικαστήριο, ο επιδιωκόμενος από το άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΟΚ στόχος της καθιέρωσης της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων αποτελεί την κατευθυντήρια γραμμή για την ερμηνεία των κανονισμών που έχει εκδώσει το Συμβούλιο στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης των διακινούμενων εργαζομένων.

17 Επομένως, δεν είναι δυνατό, χωρίς να παραβιάζεται η αρχή αυτή, να εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 76 του κανονισμού 1408/71 κατά τρόπο ώστε, μέσω της υποκαταστάσεως των οφειλόμενων σε ένα κράτος μέλος επιδομάτων από τα επιδόματα που χορηγούνται από ένα άλλο κράτος μέλος, να αποστερείται ο εργαζόμενος του ευεργετήματος των ευνοϊκότερων επιδομάτων.

18 Το Δικαστήριο, ακολουθώντας σταθερά τη γραμμή αυτή, έκρινε, με την απόφαση της 12ης Ιουνίου 1980 (Laterza, 733/79, Slg. σ. 1915), ότι οι αρχές από τις οποίες διαπνέεται ο κανονισμός 1408/71 επιτάσσουν, στην περίπτωση που το ποσό των παροχών που καταβάλλονται από το κράτος της κατοικίας είναι κατώτερο του ποσού των παροχών που χορηγούνται από το άλλο κράτος οφειλέτη, να εξακολουθεί να δικαιούται ο εργαζόμενος το μεγαλύτερο ποσό και επομένως να δικαιούται να απαιτήσει από τον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα του τελευταίου αυτού κράτους συμπληρωματική παροχή ίση προς τη διαφορά των δύο ποσών.

19 Για τους λόγους αυτούς, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 76 του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι το δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει του άρθρου 73 του εν λόγω κανονισμού στον ένα γονέα από το κράτος μέλος στο οποίο εργάζεται δεν αναστέλλεται παρά μόνο κατά ποσό ίσο προς τα ομοειδή επιδόματα που πράγματι καταβάλλονται στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου κατοικούν τα μέλη της οικογένειας. Σε περίπτωση που το ποσό των πράγματι καταβαλλομένων οικογενειακών επιδομάτων στο κράτος μέλος της κατοικίας είναι κατώτερο του ποσού των επιδομάτων που προβλέπονται από τη νομοθεσία του άλλου κράτους μέλους, ο εργαζόμενος δικαιούται να απαιτήσει από τον αρμόδιο φορέα του τελευταίου αυτού κράτους συμπληρωματικό επίδομα ίσο προς τη διαφορά μεταξύ των δύο ποσών.

Επί του τρίτου ερωτήματος

20 Ενόψει της απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, περιττεύει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

21 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι κυβερνήσεις της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Bundessozialgericht με Διάταξη της 25ης Απριλίου 1984, αποφαίνεται:

1) Το δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71 στο κράτος μέλος στο οποίο εργάζεται ο ένας γονέας δεν αναστέλλεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 76 του κανονισμού αυτού, όταν ο

άλλος γονέας κατοικεί με τα τέκνα σε άλλο κράτος μέλος και ασκεί εκεί επαγγελματική δραστηριότητα, δεν λαμβάνει όμως οικογενειακά επιδόματα για τα τέκνα, λόγω του ότι δεν συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους για την πραγματική καταβολή των εν λόγω επιδομάτων.

2) Το άρθρο 76 του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι το δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει του άρθρου 73 του εν λόγω κανονισμού στον ένα γονέα από το κράτος μέλος στο οποίο εργάζεται δεν αναστέλλεται παρά μόνο κατά ποσό ίσο προς τα ομοειδή επιδόματα που πράγματι καταβάλλονται στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου κατοικούν τα μέλη της οικογένειας. Σε περίπτωση που το ποσό των πράγματι καταβαλλομένων οικογενειακών επιδομάτων, στο κράτος μέλος της κατοικίας είναι κατώτερο του ποσού των επιδομάτων που προβλέπονται από τη νομοθεσία του άλλου κράτους μέλους, ο εργαζόμενος δικαιούται να απαιτήσει από τον αρμόδιο φορέα του τελευταίου αυτού κράτους συμπληρωματικό επίδομα ίσο προς τη διαφορά μεταξύ των δύο ποσών.

Joliet Bosco O'Higgins

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Απριλίου 1986.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος του πρώτου τμήματος

R. Joliet